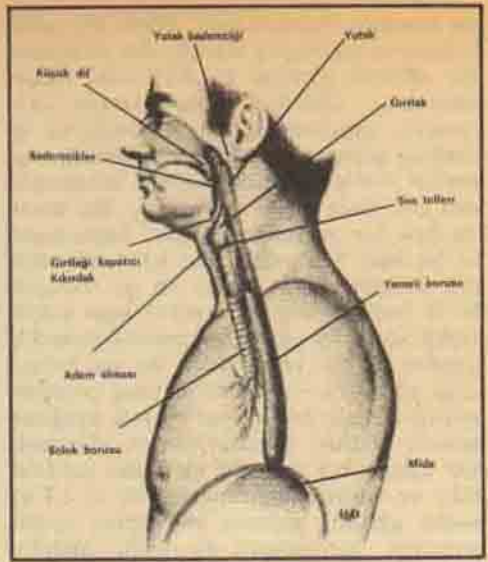

BEN EROL'UN BOĞAZIYIM

J. D. RATCLIFF

Erol, yemek, içmek, nefes almak ve konuşmak için, tamamiyle benim karmaşık mekanizmam ve bu mekanizmanın çok ince çalışmasına bağlıdır.

Erol kahvaltıda «günaydın» dediği zaman, onun bu sözleri veya herhangi bir sözü söyleyebilmesi ve bunun gerektirdiği karmaşık kontrolün sağlanması için oluşan mekaniksel ve elektriksel çalışmaların yanında uzay araçlarının çalışmaları sönük kalır. Erol bir kaşık yemeği yutarken, çok ince hesaplanmış ve zamanı çok ince ayarlanmış başka bir seri olaylar oluşur. Bu çalışmalarda ince ayarlılık, Erol'un yaşamasını veya ölmesini tayin eder. Ben bu olağanüstü şeylerden sorumlu olduğum halde Erol bana sadece, burunla ciğerleri ve ağızla mideye birbirine bağlayan, kısa ve kırmızımsı renkte bir boru, adetâ bir bahçe sulama hortumu gözüyle bakar. Daha çok o benim varlığımdan hasta olduğum ve şiştiğim zaman haberi olur. Bana genel manâda bir ad vermek gerekirse kısaca BOĞAZ demek uygun olur.

Ben basit bir bahçe sulama hortumu parçasıyım öylemi? Ha! Şaşarım buna. Ben aksine hava, sıvı ve katı maddeler gibi yükleri çeşitlerine göre ayırmaya yarayan bir takım yol verme mekanizmalarına sahip, çok karmaşık bir ulaştırma sistemiyimdir.

Ben daha Erol'un doğduğu sırada çalışmaya hazır olmuş bir makina parçası idim. Eğer öyle olmasaydım Erol daha ilk sütünü emerken boğulurdu. Onun normal bir şekilde yaşantısını sürdürmesi de

benim dikkat ve uyanıklığıma bağlıdır. Benim zamanlamamı birşey bozacak olursa, Erol öldürücü bir tehlike ile karşı karşıya demektir. Erol çiğnediği bir et lokmasını yutarken gülmek istediğini farzedelim, bu sırada ben bu lokmayı mideye yollayacağıma, hava borusuna yollayabilir ve nefes yolunu tıkayabilirim. Bu durumda Erol sanki kalp sektesi geçiriyormuş gibi yıkılır. Eğer bir kimse çıkıp ta hemen bu et parçasını nefes borusundan çıkarmazsa «kahve koroneri» denen bu olay onu öldürür. Bununla beraber, benim davranışlarım genellikle örnek olacak derecede düzenlidir.

Belki de benim karmaşık olan hikâyemi sizlere, önce yapımdan başlayarak anlatmam iyi olacak. Erol'un boynu, sinirlerin, kan damarlarının, omurga kemiklerinin ve benim borularımın ve daha birçok şeylerin geçtiği bir yer, adetâ tam bir trafik düğüm noktasıdır. İlk boru 12 santimetre uzunluğunda, geniş kısmı üstte olmak üzere hafif honi şeklinde olan ve Erol'un burnunun ve gırtlak çıkıntısının arkasından başlayan yutak'tır. Bundan sonraki de asıl yol verme mekanizmamı teşkil eden gırtlak veya hançerem'dir. Burası trafiği doğru yönlere çevirir ve aynı zamanda Erol'un konuşma mekanizmasının esas parçasını teşkil eder. Bu çomak şeklindeki benzer yaklaşık dört santimetre uzunluğunda ve karışık bir şekilde 9 boğum kıkırdaktan meydana

na gelmiş mukoza zarı ile kaplı ve ligamentlerle birbirine bağlıdır. Bunun bir kısmı Erol'un boynunda Adem Elması veya gırtlak çıkıntısı adını alan bir tümseklik meydana getirir. Bundan sonra da aşağıya doğru iki boru halini alırki, bunlardan biri mideye gider, öteki de soluk borusu olarak ciğerlere ulaşır. Bunların her ikisinin de çapı yaklaşık olarak 2,5 santimetredir.

Çalışma mekanizmasını yakından görebilmek için, Erol'un bir ağız dolusu yiyeceği nasıl yuttuğuna dikkat edelim. Yiyecek çiğnendikten sonra Erol'un dili yapacağı bir manevra ile bu yiyeceği ağzının geri kısmına getirir. Ağız boşluğunun gerisinden sarkan ve kırmızı renkli, parmak ucuna benzer küçük dil yükselir ve burun deliğine giden geçidi kapar. Aksi halde bir kaşık çorbanın bir kısmı Erol'un burnundan gelirdi. Sonra dil yukarı doğru kamburlaşır, lokmayı geriye doğru iter ve yemek de aşağıya doğru yola koyulur.

Erol'u yiyeceği her yutmasında, kahve koroneri'nden kurtarmak için benim özel bir mekanizmam vardır. Erol'un gırtlak çıkıntısına dokunalım ve bu sırada yiyeceği yuttuğunu kabul edelim. Bu sırada gırtlak çıkıntısının yukarı doğru hareket ettiğini görürüz. Bu soluk borusunun üstünde bulunan gırtlak kapağının kapandığına işarettir. Bu durumda ağız dolusu yemek emniyetle 25 santimetre uzunluğundaki yemek borusuna gider. Birçok kasları kapsayan yemek borusu, dalgalanma hareketleriyle yiyeceği mideye doğru sürüp götürür.

Yiyecek doğruca Erol'un midesine düşmez. Eğer öyle olsaydı Erol ciddi bir hazımsızlığa uğrardı. Erol yemek yediği zaman ben yemek borusunu mideye bağlayan kısımda bulunan, valf'a benzer bir kası açar ve kapar ve midenin başedebileceği kadar yiyeceğin mideye girmesine müsaade ederim. Eğer Erol yemeğini bir solukta yutarcasına yerse, yemekler midede üstüste birikir ve kendisi oldukça rahatsız edici bir dolgunluk duyar. Zaman zaman da mide valfı iyi kapanmaz ve mide asiti buradan yukarı sızarak yemek borusunun duyarlı olan iç zarını etkiler. Bu oldukça rahatsız edici bir şeydir. Bununla beraber Erol günde yüzlerce sıkıntı duymadan yemeğini yutar, suyunu içer ve tükürüğünü yutar.

Peki ben konuşma işini nasıl yürüttürüm? Erol benim ses tellerimin keman telleri gibi olduğunu ve ciğerlerden gelen hava ile bunların titreşim yaparak ses çıkardığını sanır. Aslında bunlar daha çok parıltıya benzer bir şekilde, dudakların açılıp kapanması ile Erol'un sesinin yükselip alçalması ve ıslık çaldığı zaman dudakların aldığı hallerle ilgilidir. Ses «kıvrımları» daha çok tavsif edici bir sözcüktür. Karışık bir kas sistemi kontrolü altında bu kıvrımlar geniş bir şekilde açılarak kalın sesleri ve daralarak ince bir çizgi halini almak suretiyle de ince, tiz sesleri verir. Erol birşey yuttuğu zaman bunlar sımsıkı kapanır ve bunun içindirki birşey yutarken de konuşamaz.

Herhangi birşey, örneğin polip, tümör, kist veya iltihaplanma gibi şeyler ses kıvrımlarının tam kapanmasını önler ve konuşmamı bozar. Erol futbol maçlarında fazla bağırır çağırırsa ses kıvrımları yorulur ve iltihaplanır. Aynı şey seçim kampanyasına çıkan politikacılara ve birçok yerlerde şarkı söyleyen şarkıcılara da olur. Ses mekanizmam heyecanlarımı da aksettirir. Fazla öfke Erol'u konuşamaz hale getirir. Bu ses kıvrımlarının felce uğraması, bazan ortaokul öğrencilerinin diploma törenlerinde yaptıkları konuşmalarda da karşılaştıkları hallerdendir.

Gırtlığımdan dudaklara kadar uzayan 18 santimetrelik ses mekanizmam minyatür bir org gibi çalışır. Akciğerlerden gelen hava kolonları ses kıvrımlarım arasından geçerken, bu kıvrımların açıklık derecesine ve kıvrımları birbirine bağlayan ve titreşim yapan sert ve lifli şeritlerin uzunluğuna göre değişik sesler meydana gelir. Erol 6 milimetrelik bir boyutta mırıldanacak çığlık sesine kadar bütün sesleri çıkarabilir. Eğitim görmüş opera şarkıcılarının ses bantları yaklaşık 12 milimetreyi bulur. Çıkardığım sesler ham sesler olup, bunlar ancak arıtılarak konuşma şeklini alır. Dudaklar, dil, burun delikleri boşluğu ve damak gerekli rotoşu yaparlar.

Burada söz konusu edilmesi gereken ekipman kısmım da bademciklerdir. Bu küçük lenf bezlerinden bende dört tane vardır. Bir de Erol'un burun deliği borusu veya kanalı içindeki lenf ukdesinden de bahsetmem gerekir. Boğaz veya geniz bademcikleri adını alan bir çift bademcikler boğazın giriş kısmında gözle görü-

nür. Bunlar çok kez ameliyatla çıkarılır. Daha geride ve aşağıdaki Lingual'ler (dil kökü bademcikleri) yeşil bezelye büyüklüğünde olup çok daha büyüme olanağına sahiptirler.

Hakikaten de sünnet ameliyesine yakın bir sıklıkta bademcik ameliyatı da yapılmaktadır. Doktorlar bir zamanlar, bademciklerin insanların gelişiminden arta kalmış şeyler olduklarını ve bunların alınmasında bir sakınca olmadığını düşünürlerdi. Fakat bugün bademcikler alındıktan sonra, üst nefes alma kanallarında ve kısımlarında bazı sıkıntılar meydana geldiğine dair yeter deliller vardır. Ve doktorlar artık basit bademcik şişmelerinin bir ameliyatı gerektirmediğini kabul etmektedirler.

Bütün bu açıklamalar da gösteriyorki, bademcikler benim düşmanım değil dostlarımdır. Bademciklerin üzerindeki küçük çukurlar hücum eden bakteriler için birer kapan teşkil ederler ve örümcek ağına düşen sineğin örümceği yemesi gibi, kan içindeki fagosit'ler (mikropları yutarak vücudu hastalıktan koruyan beyaz kan cisimcikleri) de bu bakterileri yerler. Bademcikleri mikrop alıp şiştikleri ve büyüdükleri zaman bu bademciklerin had şekilde hastalığa tutulmuş olduğunu gösterir. Bu durumlarda bu küçük yiğit muhafızları kesip atmak yerine onları iyileştirmek daha iyidir.

Bana musallat olan kötülükler bir hayli çoktur. Bundan ötürü doktor muayenehanelerine yapılan ziyaretlerin dörtte birinin nedeninin boğaz sıkıntılarının teşkil etmesine şaşmamak gerekir. Ben devamlı olarak, hava ve yiyecekler yoluyla bakterilerle, virüslerin saldırısına açık bulurum. Bademciklerim bunları tahrip etmeye ve nefes borusu ile yutağımın içini kaplayan mukoza da bunları yakalar ve sürükleyip dışarı atmaya çalışır. Bu bitmeyen bir savaştır. Bazan istilacılar savaşı kazandıkları zaman da Erol'un boğazı şişer ve hasta olur.

Gırtlığım bu gibi saldırıların başlıca hedefini teşkil eder. Sağlığa zararlı otomobil eksoz gazları, baca dumanları, sigara dumanı gibi birçok şeyler beni tahriş eder ve bunlar çoğunlukla gırtlak iltihabına yol açarlar. Bu hallerde Erol'un sesi kısılır, bazan bu ses fısıltı halini alır, yahut ta büsbütün duyulmaz hale gelir Öksürme Erol'un gösterdiği reflekslerin en önemlisidir. Çok haklı olarak buna «Boğazın bekçi köpeği» demek doğru olur. Tükürük olsun, yiyecek veya içki, veya sigara olsun, yanlış yolu izleyerek aşağıya inen bir şeye karşı benim başlıca koruyucu iritanım bu, yani öksürüktür. Buna sebep olan ne olursa olsun, ciğerlerden gelen hava basıncı ile bu maddeyi saatte 320 km. lik bir hızla dışarı fırlatmaya çalışırım.

Gırtlığım aynı zamanda kanser için de çekici bir hedefdir. Çok şükürki bu yavaş sıçrayan ve gelişen kanser, çok kolay teşhis edilen ve kobalt tedavisi veya ameliyatla kolay iyileştirilen cinstendir. Bununla beraber eğer Erol'un ses kısıklığı iki haftayı geçerse hemen bir doktora gitmesi gerekir.

Kanser, önüne geçilmez bir duruma gelirse, ozaman gırtlığı kesip atmak lâzımdır. Eğer Erol'un başına böyle bir hal gelirse, başka yeni usullerle konuşmayı öğrenmesi gerekir. Bu durumda yemek borusu doluncaya kadar hava yutar ve sonra da bunu kontrollu bir geçirme ile boşaltır. Dil, dudaklar, dişler ve yutak bu hava kolonunu, normal konuşmaya oldukça benzer bir şekle sokar. Yahut ta Erol yeni bir elektronik gırtlak edinecektir. Bunlar ne düşünülecek hoş şeylerdir ve ne de başa gelme olasılığı pek fazladır.

Hakikatte de bütün karmaşıklıklarına rağmen, ben işlerimi okadar iyi yürütürümki, Erol beni pek az düşünür. Zaten ben bir bahçe hortumu parçasından başka neyimki!..

READERS DIGEST'ten
Çeviren : GALİP ATAKAN

Başımı tararken, saçlarımı düşünürüm.

CLEMANÇAU

Başkaları yapısın, sen yapma!

(İtalya Dışişleri Bakanı, 1978)
BARON SONNINO